

DOI: 10.5604/01.3001.0015.2926

Estoński CIT 2.0, czyli drugi krok w kierunku pełnego systemu estońskiego w Polsce

Estonian CIT 2.0: second step towards full Estonian tax system in Poland

Jan Sarnowski

LL.M., doradca podatkowy, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów, Pełnomocnik Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej ds. współpracy międzynarodowej w zakresie VAT, ORCID: 0000000155380109

Aleksander Łożykowski

Radca prawny, doradca podatkowy, dyrektor Departamentu Podatków Dochodowych w Ministerstwie Finansów, pracownik naukowo-dydaktyczny Zakładu Podatków Instytutu Finansów Kolegium Zarządzania i Finansów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, ORCID: 0000-0002-7349-5302

Streszczenie

Estoński CIT to alternatywna forma opodatkowania dochodu, dostępna dla podatników podatku dochodowego od osób prawnych. Opodatkowanie następuje jedynie w momencie wypłaty podzielonego zysku. Zasada ta wspiera inwestycje, płynność i produktywność firm. W 2021 r. z ryczałtu od dochodów spółek kapitałowych skorzystała jednak jedynie część firm, którym ten rodzaj opodatkowania się opłacał. Wśród przyczyn tego stanu rzeczy można wskazać pesymizm dotyczący oczekiwanych wyników finansowych w 2021 r., oczekiwanie na ukształtowanie się stabilnej praktyki interpretacyjnej nowych przepisów, funkcjonowanie alternatywnego rozwiązania w postaci rezerwy inwestycyjnej, ryzyka związane z planowaniem zwiększenia nakładów inwestycyjnych czy też koszty transferu między ogólnymi zasadami opodatkowania a estońskim CIT. Istotne zmiany w zakresie funkcjonowania estońskiego CIT przewiduje ustawa wdrażająca podatkowe aspekty Polskiego Ładu¹. Zlikwidowane będą najważniejsze bariery wejścia w to rozwiązanie. Symulacje obciążeń wskazują, że po reformie w ramach Polskiego Ładu estoński CIT zyska znacząco na atrakcyjności względem klasycznych reguł rozliczenia podatku dochodowego od osób prawnych.

Słowa kluczowe: estoński CIT, podatek od zysków dystrybuowanych, ryczałt od dochodów spółek kapitałowych.

Abstract

Estonian CIT is an alternative form of income taxation, available to CIT taxpayers. Taxation occurs only at the moment of distribution of the profit. This principle supports the investment, liquidity and productivity of companies. In 2021, only some companies benefited from this type of taxation. The reasons are pessimism regarding the expected financial results in 2021, the expectation of the formation of a stable interpretative practice of the new regulations, the functioning of an alternative solution in the form of an investment reserve, risks related to planning to increase investment and costs of transfer between ordinary income taxation and Estonian CIT. Significant changes in the functioning of the Estonian CIT are provided for in the so-called Polish Ład programme. The most important barriers to entry into this solution are eliminated. The simulations of burdens indicate that after the reform of the „Polish Ład”, Estonian CIT will become significantly more attractive in relation to the ordinary rules of CIT settlement.

Keywords: Estonian CIT, Distributed Profits Tax, Lump sum taxation on corporate income.

1. WPROWADZENIE

Od dnia 1 stycznia 2021 r. polscy podatnicy podatku dochodowego od osób prawnych² mają możliwość wyboru alternatywnego systemu opodatkowania dochodów, który opiera się na funkcjonującym od 2000 r. w Estonii tzw. podatku od zysków dystrybuowanych (ang. DPT – *Distributed*

Profits Tax). Istotą tej metody opodatkowania dochodów jest przesunięcie momentu powstania zobowiązania podatkowego do chwili faktycznego podziału zysków podatnika. Tak długo jak zyski są zatrzymane w spółce, opodatkowanie nie występuje. Zatrzymane w spółce niepodzielone zyski mogą być przeznaczone na reinwestycje lub budować płynność

przedsiębiorstwa, stąd podkreśla się, że estoński model opodatkowania jest maksymalnie proinwestycyjny³.

Przesunięcie momentu opodatkowania do czasu dystrybucji zysków nie pozostaje bez znaczenia dla kondycji sektora finansów publicznych. Wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych to ponad 50 mld zł rocznie⁴. Jak potwierdza przykład Estonii, Łotwy i innych krajów, które przeszły transformację w kierunku podatku od dystrybuowanych zysków, wdrożenie tego rozwiązania w formule powszechnej i obligatoryjnej dla wszystkich podatników podatku dochodowego od osób prawnych wiąże się ze znacznym spadkiem wpływów budżetowych w początkowym okresie⁵. Jednocześnie badania efektów zmian zasad opodatkowania wskazują jednoznacznie, że chociaż większość kosztów budżetowych reformy powodują zmiany zasad rozliczenia największych podatników podatku dochodowego od osób prawnych (wielkich korporacji), to segmentem, który najmocniej odczuł pozytywne skutki reformy, okazały się podmioty z sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Mniejsze przedsiębiorstwa odnotowały wyższą stopę inwestycji, wzmocniły swoją płynność i odporność na kryzysy, zyskały szersze możliwości finansowania, ich produktywność wzrosła, a koszty obsługi podatku znacznie spadły⁶. W przypadku największych przedsiębiorstw efekty te były także dostrzegalne, ale w o wiele mniejszym stopniu niż w przypadku mniejszych firm. Mając na uwadze tę prawidłowość, proces przejścia na pełny, obligatoryjny model estońskiego CIT rozłożony został w Polsce na etapy. Pierwszy etap wdrażania w Polsce podatku od zysków dystrybuowanych rozpoczął się w dniu 1 stycznia 2021 r.⁷, kiedy do dyspozycji podatników ustawodawca postawił dwa konkurencyjne względem siebie rozwiązania: zmianę sposobu rozliczenia podatku dochodowego od osób prawnych na podatek od zysków dystrybuowanych oraz rezerwę inwestycyjną.

Z pierwszej z tych opcji (tzw. ryczałt od dochodów spółek kapitałowych, klasyczny estoński CIT) skorzystało w pierwszych miesiącach 2021 r. około 400 podatników. To wprawdzie o wiele więcej podatników niż tych, którzy w pierwszym roku od wdrożenia skorzystali z ulg B+R (264 podmioty) lub IP Box (59 podmiotów), lecz dla osiągnięcia takiego jak w Estonii pozytywnego wpływu na gospodarkę jako całość konieczne jest w kolejnych latach znaczne zwiększenie liczby firm korzystających z tego rozwiązania. Co istotne, wielu podatników nie zdecydowało się na wybór tej formy rozliczeń, mimo że byłaby ona dla nich znacznie korzystniejsza niż opodatkowanie na zasadach ogólnych. Tu istotną barierą okazała się pandemia COVID-19, tj. zbliżenie się momentu wejścia w życie estońskiego CIT w Polsce z jej kolejnymi falami. Ten czas to dla znacznej części przedsiębiorców konieczność dostosowywania się do dynamicznie zmieniającej się sytuacji na rynku. Trudność przewidzenia kondycji przedsiębiorstwa, z jaką zakończy ono bieżący rok, sprawia, że planowanie nowych inwestycji i poszukiwanie nowych rozwiązań podatkowych spadło na dalszy plan.

Ponadto pilotaż estońskiego CIT w Polsce to także opcja wyboru tzw. rezerwy inwestycyjnej, która umożliwia osiągnięcie podobnego efektu ekonomicznego co wybór podatku od dystrybuowanych zysków, ale jest realizowana w ramach obecnego, klasycznego systemu opodatkowania dochodów. Nie wymaga ona również podjęcia decyzji o skorzystaniu z

tego rozwiązania jeszcze w trakcie roku podatkowego. Przeciwnie – znajduje ona zastosowanie dopiero wtedy, gdy przedsiębiorca już wie, czy zamknie rok z zyskiem, czy ze stratą, tj. czy ma dochód, który może podlegać opodatkowaniu. Dlatego też, w warunkach wywołanej kryzysem COVID-owym niepewności co do rocznego bilansu prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności, preferowanym przez biznes rozwiązaniem jest zastosowanie rezerwy inwestycyjnej.

W niniejszym artykule autorzy przedstawiają założenia pierwszego etapu pilotażu estońskiego CIT w Polsce, analizują wyzwania związane z jego stosowaniem w 2021 r. oraz rysują zmiany w jego regulacji, które mają wejść w życie jako element ustawy realizującej założenia podatkowe Polskiego Ładu. Autorzy prezentują poszerzenie dostępności i zwiększenie atrakcyjności rozliczeń na sposób estoński w kontekście innych, planowanych na przyszły rok zmian podatkowych, w szczególności tych dotyczących składki zdrowotnej oraz propozycji „uszczelnień” służących do ograniczenia wypłaty udziałowcom spółek kapitałowych tzw. ukrytej dywidendy.

2. ESTOŃSKI CIT 1.0 – PIERWSZA FAZA PILOTAŻU

2.1. Zasady opodatkowania

Podatek od zysków dystrybuowanych to koncepcja, której podwaliny zostały zaprezentowane już w połowie ubiegłego wieku w Stanach Zjednoczonych Ameryki⁸. Jest to jedna z możliwych ścieżek wdrożenia koncepcji podatku dochodowego od przepływów pieniężnych (ang. *cash-flow tax*). Ścieżka ta została obrana w praktyce w pełni po raz pierwszy przez Estonię w 2000 r., stąd popularne określenie tego modelu opodatkowania jako „estoński CIT” (autorzy używają dalej tego sformułowania, mając na myśli ryczałt od dochodów spółek kapitałowych przewidziany w polskiej ustawie z dnia 15 lutego 1992 r.). Ten kierunek został obrany także przez Łotwę, Gruzję, Macedonię, rozważany jest przez Litwę i Ukrainę. Z kolei odroczenie opodatkowania w ramach klasycznych reguł podatku dochodowego, w wyniku zastosowania tzw. rezerwy inwestycyjnej, jest realizowane w wielu państwach regionu, m.in. w Niemczech, Austrii i na Węgrzech.

Kolejne fazy wdrożenia estońskiego CIT w Polsce nie dotyczą samych zasad opodatkowania, które pozostają niezmiennymi, a jedynie warunków, które kształtują możliwość skorzystania z tego systemu w Polsce, lub przepisów regulujących kwestie przechodzenia z klasycznych reguł opodatkowania na opodatkowanie zysków dystrybuowanych. Kolejne fazy pilotażu estońskiego CIT w Polsce mają na celu stopniowe wdrożenie do polskiego porządku prawnego powszechnego podatku od dystrybuowanych zysków – poczynając od mniejszego biznesu o prostej strukturze korporacyjnej, aż do finału, jakim będzie opodatkowanie w tym systemie największych podatników podatku dochodowego od osób prawnych.

Główna zasada estońskiego CIT to przesunięcie momentu opodatkowania do czasu dystrybucji zysku. W sferze formalnej oznacza ona, że nie ma potrzeby bieżącego ewidencjonowania dochodu dla celów podatkowych. Istotne jest jedynie ujęcie momentu wypłaty zysku, niezależnie od formy, w jakiej ona następuje. Z reguły będzie to dywidenda, ale mogą to być także inne formy wypłaty zysku, np. ukryta wypłata zysku (ang. *hidden profit distribution*). Może ona przy-

brać formę nadwyżki ponad cenę rynkową usługi, odsetek, prowizji, udostępnienia majątku czy przekazania środków majątkowych w innej formie wspólnikom lub podmiotom powiązanych. Co istotne, dla uchwycenia wypłacanego zysku nie jest konieczne prowadzenie klasycznej ewidencji podatkowej. Wystarczającą jest ewidencja księgową. Odejście od ewidencji podatkowej oznacza duże uproszczenie rozliczeń podatkowych, co w krajach, które wdrożyły podatek od dystrybucji zysków, jest widoczne w praktycznie wszystkich statystykach dotyczących *compliance* podatkowego. Estonia i Łotwa to kraje, które wygrywają co roku w rankingach w kategorii prostoty opodatkowania dochodu. Działające tam przedsiębiorstwa potrzebują kilkadziesiąt godzin mniej niż w innych krajach, żeby rozliczyć podatek dochodowy. Przekłada się to na mniejszy koszt obsługi podatkowej firmy. Większość firm w Estonii rozlicza podatek dochodowy własnymi siłami, nie korzysta z outsourcingu. Jest to ważne przede wszystkim dla małego biznesu, gdzie udział kosztów rozliczeń podatkowych w kosztach biznesu jest stosunkowo znacznie wyższy niż w przypadku większych przedsiębiorstw⁹.

W sferze ekonomicznej odroczenie momentu opodatkowania (brak opodatkowania zysków zatrzymanych) powoduje, że w firmie zostaje więcej środków. Oznacza to, że kapitał własny rośnie szybciej. Przekłada się to na wyższą zdolność kredytową, tj. na większe możliwości pozyskania finansowania dłużnego. Szersze możliwości finansowania to z kolei wyższa stopa inwestycji firm¹⁰. W przeciwieństwie do klasycznych zasad opodatkowania, gdzie podatek dochodowy jest należny na bieżąco, estoński system opodatkowania dochodu pozytywnie oddziałuje na płynność przedsiębiorstwa. Podatek nie jest bowiem płacony na bieżąco w zaliczkach od dochodu, często niezwiązanego wprost z realnymi przepływami pieniężnymi. Podatek estoński nie ingeruje w bieżącą sytuację finansową przedsiębiorstwa, a odroczenie opodatkowania pozwala firmie zbudować finansową poduszkę bezpieczeństwa. Jest to ważne zabezpieczenie, które przekłada się na większą odporność estońskich firm na kryzysy, w tym wynikający z pandemii COVID-19. W czasach lockdownu dobra sytuacja płynnościowa estońskich firm okazała się zbawienna.

2.2. Warunki korzystania z estońskiego CIT w Polsce

Estoński CIT obowiązuje obecnie jako system fakultatywny. Krąg podatników, którzy mogą z niego skorzystać, został określony przez kilka warunków:

- 1) warunek dotyczący formy organizacyjnej, czyli posiadanie statusu spółki kapitałowej, w której wspólnikami są wyłącznie osoby fizyczne, a sama spółka nie posiada podmiotów zależnych;
- 2) warunek dotyczący rodzaju i skali działalności, wyrażony przez limit przychodowy, który został wyznaczony na poziomie 100 mln zł, uwzględniając podatek od towarów i usług, a także przez wyłączenie firm, które uzyskują w większości przychody o charakterze finansowym;
- 3) warunek dotyczący zatrudnienia, czyli konieczność zatrudnienia zasadniczo 3 pracowników.

Ponadto, aby pozostać w systemie estońskim, podatnik został zobowiązany do wykazania minimalnego, procentowego wzrostu inwestycji w kapitał rzeczowy lub ludzki.

Wejście w system estoński wiąże się z koniecznością uzgodnienia różnic przejściowych między ewidencją podatkową i rachunkową. Różnice te wynikają z różnego ujęcia w czasie zdarzeń zgodnie z zasadami rachunkowości i zasadami podatkowymi. Mogą to być np. koszty odsetkowe czy odpisy amortyzacyjne. Celem uzgodnień jest wyrównanie pozycji z ewidencji podatkowej z ewidencją rachunkową. Jeśli więc pewne kategorie zostały zaliczone do kosztów podatkowych, nie stanowiły natomiast jeszcze kosztu księgowego, podlegają opodatkowaniu w momencie przejścia na estoński CIT. Ta sama kategoria będzie uwzględniona w odpowiednim momencie jako koszt księgowy, co wpłynie na zmniejszenie zysku finansowego, a więc także na mniejszy zysk podzielony, które będzie podlegał opodatkowaniu w ramach estońskiego CIT. Odwrotnie – koszty uwzględnione, zgodnie z przepisami o rachunkowości, w wyniku finansowym netto podatnika za lata podatkowe poprzedzające pierwszy rok opodatkowania estońskim CIT, jeżeli dotychczas nie zostały zaliczone do kosztów podatkowych, pomniejszają dochód do opodatkowania na wejściu do omawianego systemu.

Wyjście z estońskiego CIT wiąże się natomiast z koniecznością opodatkowania nieopodatkowanego dotychczas niewypłaconego zysku netto. Estoński CIT bowiem oznacza brak podatku aż do czasu wypłaty zysku. Nieopodatkowane zyski mogą kumulować się przez wiele lat. W przypadku rezygnacji z systemu estońskiego i powrotu do klasycznych zasad rozliczeń podatku dochodowego konieczne jest opodatkowanie tych zysków. W obecnie obowiązujących przepisach tego typu skumulowany dochód podlegał opodatkowaniu, ale mógł być rozłożony przez podatnika na raty.

2.3. Zainteresowanie estońskim CIT w pierwszym roku pilotażu

Obecne warunki korzystania z estońskiego CIT sprawiają, że jest to rozwiązanie przeznaczone dla mniejszych podmiotów, o prostej strukturze udziałowej, prowadzących działalność operacyjną w Polsce, które planują inwestycje. Warunki te zapewniają szczelność systemu oraz precyzyjne skierowanie pierwszej fazy pilotażu do tych podmiotów, które w największym stopniu skorzystają ze zmiany modelu opodatkowania dochodów. Pomimo tych ograniczeń symulacje Ministerstwa Finansów przeprowadzone na danych podatników z 2018 r. wskazują, że w przypadku aż 40 tys. spółek spełniających warunki skorzystania z estońskiego CIT zmiana sposobu rozliczenia podatku oznaczałaby nie tylko istotne zmniejszenie kosztów obsługowych podatku, ale również znaczną oszczędność podatkową.

Analizy *post factum* oraz dialog z przedsiębiorcami, którzy zdecydowali się na skorzystanie z estońskiego CIT w 2021 r., jako kluczową przyczynę decyzji spółek o dalszych rozliczeniach w dotychczasowy, mniej korzystny sposób wskazują specyfikę prowadzenia biznesu w stanie epidemii. Jej charakterystyczną cechą była **konieczność szybkiego reagowania na dynamicznie zmieniającą się sytuację rynkową i legislacyjną** (w tym związaną z wdrażaniem kolejnych Tarcz Finansowych), która **nie sprzyjała eksplorowaniu przez biznes nowych, fakultatywnych rozwiązań podatkowych**. Efektem tego zjawiska była ograniczona wiedza przedsiębiorców na temat założeń estońskiego CIT oraz korzyści, jakie

niesie ze sobą dla ich działalności decyzja o przejściu na tę formę opodatkowania.

Spośród wskazywanych przez przedsiębiorców czynników wskazać należy również:

1. **Pesymizm co do oczekiwanych wyników finansowych w 2021 r.** Wielu przedsiębiorców poniosło w 2020 r. straty i nie oczekuje znacznej poprawy kondycji swojego biznesu w 2021 r. Oznacza to, że kwestia zmniejszenia wysokości opodatkowania dochodu nie jest dla nich w perspektywie bieżącego roku kwestią priorytetową.
2. **Oczekiwanie na ukształtowanie się stabilnej praktyki interpretacyjnej nowych przepisów.** Jak dowodzą doświadczenia ustawodawcy wynikające z wdrożenia ulg B+R i IP Box, podatnicy podchodzą do nowych regulacji ze zrozumiałą ostrożnością. Podjęcie decyzji o skorzystaniu z nowych ulg poprzedzają wnioskami o interpretacje podatkowe, często czekają na ukształtowanie się praktyki stosowania przepisów, na opinie innych przedsiębiorców. W efekcie wykorzystanie nowych rozwiązań w pierwszym roku ich obowiązywania jest zawsze stosunkowo niewielkie, aby w kolejnych latach dynamicznie rosnąć.
3. **Alternatywne rozwiązanie w postaci rezerwy inwestycyjnej.** Podatnicy spełniający warunki skorzystania z estońskiego CIT mogą wybrać pomiędzy ryczałtem od dochodów spółek kapitałowych a rezerwą inwestycyjną, czyli rozwiązaniem osadzonym w klasycznym rozliczeniu podatku dochodowego. Mechanizm rezerwy inwestycyjnej polega na możliwości zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów odpisów na rezerwę. Z rezerwy można następnie dokonać zakupów inwestycyjnych, które już nie stanowią kosztów podatkowych. Mechanizm ten pozwala na osiągnięcie podobnych skutków ekonomicznych co ryczałt od dochodów spółek kapitałowych, skutek ten powstaje jednak w ramach klasycznych reguł opodatkowania. W ocenie wielu przedsiębiorców, szczególnie tych korzystających z innych form wspierania rozwoju firm, np. ulgi B+R czy Polskiej Strefy Inwestycji, jest to rozwiązanie atrakcyjniejsze od klasycznego systemu estońskiego. Jednocześnie jest ono wygodne dla firm, które w obliczu nieprzewidywalności sytuacji epidemicznej chcą odsunąć decyzję o zastosowaniu nowych rozwiązań do odpowiedniejszego momentu.
4. **Ryzyka związane z planowaniem zwiększenia nakładów inwestycyjnych.** Wobec będącej efektem sytuacji epidemicznej niepewności co do tempa wzrostu gospodarczego – dla przedsiębiorców działających w branżach szczególnie dotkniętych zamrożeniem gospodarki i zamknięciem granic szczególnie trudny do spełnienia okazał się warunek pozostania w estońskim CIT, czyli swoiste zobowiązanie do poczynienia inwestycji o określonym poziomie. Inwestycje mogły dotyczyć zarówno środków trwałych, jak i zwiększenia zatrudnienia lub płac. Podatnik, który zdecydował się na estoński CIT, zobowiązany został do wykazania w okresie 2 lat wzrostu nakładów inwestycyjnych o 15% lub w okresie 4 lat – o 33%. Wzrost ten jest liczony od stanu środków trwałych na koniec okresu poprzedzającego badany okres dwu- lub czteroletni. Dla podatników, którzy wybrali estoński CIT już w 2021 r., obowiązek wykazania nakładów inwestycyjnych w odpowiedniej wysokości w pierwszym dwuletnim okresie nie

obowiązuje. W okresie epidemii zobowiązanie do poczynienia określonych nakładów inwestycyjnych, nawet w stosunkowo niewielkim rozmiarze, stanowi dla wielu podatników trudny do zaakceptowania czynnik ryzyka. Niedochowanie warunku minimalnych nakładów inwestycyjnych wiązało się bowiem z koniecznością powrotu na klasyczny podatek, czego efektem był obowiązek zapłaty podatku od zatrzymanego zysku, co niwelowało większość korzyści z wyboru estońskiego CIT.

5. **Koszty transferu między ogólnymi zasadami opodatkowania a estońskim CIT.** Wskazywanym przez przedsiębiorców czynnikiem utrudniającym wybór estońskiego CIT była również konieczność zapłaty podatku z tytułu korekt na wejściu oraz podatku od zysków zatrzymanych w przypadku ewentualnego wyjścia z systemu estońskiego. Stanowiła ona istotny czynnik ryzyka dla firm mierzących się ze zmniejszeniem płynności finansowej w warunkach kryzysu związanego z pandemią COVID-19.

3. ESTOŃSKI CIT 2.0 – DRUGA FAZA PILOTAŻU

W dniu 8 września 2021 r. Rada Ministrów przyjęła rządowy projekt regulacji zmieniającej zasady rozliczenia podatku dochodowego od osób prawnych na zasadach estońskich¹¹. Propozycje mają na celu szersze otwarcie tego modelu opodatkowania oraz usunięcie niektórych barier, które mogły wzbudzać obawy przedsiębiorców. Zasady opodatkowania estońskim CIT pozostają zasadniczo niezmienione. Modyfikowane są jedynie warunki skorzystania z systemu, kwestie opodatkowania na wejściu i wyjściu z systemu oraz poziom obciążeń podatkowych.

Zupełnie zlikwidowany zostaje limit przychodowy. Od 2022 r. nawet największe spółki będą mogły skorzystać z estońskiego CIT. Limit przychodowy mógł stanowić pewną barierę psychologiczną dla przedsiębiorców, którzy chcieli wejść w system estoński, ale obawiali się przekroczenia w ciągu kilku kolejnych lat prognozy przychodowego, co oznaczałoby dla nich konieczność powrotu do klasycznych zasad opodatkowania dochodów.

Od 2022 r. zostanie zlikwidowany obowiązek ponoszenia nakładów inwestycyjnych o określonej wielkości. Zaoszczędzone środki będą mogły być reinwestowane przez przedsiębiorcę w dowolnej wysokości, w dowolnym momencie. Będą mogły również pozostać w firmie, a przez to wzmacniać jej płynność finansową i tym samym odporność na wahania koniunktury. Wypłata zysków w całości nie będzie rodziła ryzyka naruszenia warunków pozostawania w systemie estońskim. Przedsiębiorcy nie będą musieli się obawiać utraty możliwości korzystania z estońskiego CIT tylko dlatego, że nie spełnili ustawowych warunków dotyczących wielkości inwestycji.

Jedynymi warunkami korzystania z estońskiego CIT będą więc prosta struktura korporacyjna, tj. brak podmiotów zależnych, oraz ograniczenie kręgu wspólników spółki wyłącznie do podatników podatku dochodowego od osób fizycznych. Niezmienione pozostaną wymóg posiadania co najmniej 3 pracowników oraz wyłączenie z możliwości rozliczeń w modelu estońskim przedsiębiorstw finansowych. Do kręgu podmiotów korzystających z estońskiego CIT dołączą jednak spółki komandytowe oraz komandytowo-akcyjne, a także proste spółki akcyjne.

Istotne zmiany dotyczą zasad rozliczenia podatkowego na wejściu i na wyjściu z systemu estońskiego. Zasady ustalania różnic przejściowych czy też zysku netto na wyjściu pozostaną takie same. Modyfikacji ulegnie technika poboru podatku z tych tytułów. Jeśli zostanie ustalony dochód do opodatkowania w wyniku różnic przejściowych, od 2022 r. podatek będzie należny jedynie warunkowo – w razie rezygnacji z systemu estońskiego w ciągu 4 lat. Jeśli podatnik nie zrezygnuje z systemu estońskiego w tym okresie, nie będzie musiał uiszczać podatku wynikającego z dokonanych na wejściu korekt. Na korzyść podatników zmienia się również zasady opodatkowania na wyjściu. W przeciwieństwie do obecnego stanu prawnego, gdzie niewypłacone zyski podlegają opodatkowaniu w momencie wyjścia z systemu estońskiego lub mogą być rozłożone na 3-letnie raty, od 2022 r. niewypłacone zyski będą opodatkowane dopiero w momencie ich faktycznej dystrybucji, także po wyjściu z systemu estońskiego. W ten sposób zyski zatrzymane w okresie opodatkowania estońskim CIT pozostaną nieopodatkowane dopóty, dopóki nie nastąpi ich wypłata, niezależnie od tego, kiedy ona nastąpi. Przy tym w przypadku wypłaty zysków po wyjściu z systemu estońskiego za wypłacone w pierwszej kolejności będą uznawane aktualne zyski. Dopiero jeśli spółka wypłaci więcej zysków, w tym zyski zatrzymane z okresu opodatkowania w systemie estońskim, zostaną one opodatkowane według zasad estońskiego CIT.

Zmiany dotyczą także poziomu obciążeń wypłaconych zysków. Utrzymana zostanie zasada dwuetapowego opodatkowania dochodów – najpierw podatek dochodowy od osób prawnych na poziomie spółki, a następnie podatek dochodowy od osób fizycznych na poziomie wspólnika – osoby fizycznej. Warto przypomnieć, że dwuetapowość opodatkowania wypłaconych dochodów ma jedynie charakter formalnoprawny, ponieważ rozliczenie obu ww. podatków dochodowych spoczywa na spółce, która występuje odpowiednio jako podatnik i płatnik podatku. Opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób prawnych następuje w systemie estońskim w momencie wypłaty zysku, a opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób fizycznych uzyskanej dywidendy – w momencie jej wypłaty. Moment opodatkowania jest więc ten sam. Należny podatek dochodowy od osób fizycznych z tytułu dywidend wypłaconych przez spółkę rozliczającą się w sposób estoński jest pomniejszany o określoną część zapłaconego przez spółkę podatku dochodowego od osób prawnych, przez co łączne obciążenie dochodu podatkami dochodowymi nie jest duże. W przypadku małych podatników podatek dochodowy od osób prawnych wynosi ono 25%, a od 2022 r. ulegnie istotnemu zmniejszeniu – do poziomu 20%. W przypadku większych podatników wynosi ono obecnie 30% i także ulegnie zmniejszeniu – do poziomu 25%.

Przykład 1. Porównanie rozliczenia spółki na zasadach klasycznych i estońskim CIT

Wariant I. Brak zastosowania estońskiego CIT: Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością szacuje, że w 2022 r. będzie mieć 5 mln zł przychodów i 4 mln zł kosztów, a jej dochód wyniesie 1 mln zł. Spółka na klasycznych zasadach opodatkowania podlegałaby opodatkowaniu według stawki w wysokości 9%, czyli 90 000 zł. W przypadku decyzji co do

wypłaty całości w formie dywidendy należny podatek dochodowy od osób fizycznych wynosiłby $910\,000 \times 0,19 = 172\,900$ zł. Łączne obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych i od osób prawnych wyniosłoby 262 900 zł, czyli 26,29% wypracowanego dochodu.

Wariant II. Zastosowanie estońskiego CIT: Jeśli spółka zdecydowałaby się na estoński CIT, to w ogóle nie zapłaciłaby podatku w przypadku decyzji o zatrzymaniu zysku w spółce na kolejne lata. W przypadku natomiast wypłaty całego dochodu podatnikowi opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób prawnych wyniosłoby 10%, czyli 100 000 zł. Opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób fizycznych wyniosłoby natomiast $1\,000\,000 \times 19\% - 90\% \times 100\,000 = 190\,000 - 90\,000 = 100\,000$ zł. Łączne obciążenie ww. podatkami dochodowymi wyniosłoby więc 200 000 zł, czyli 20% wypłaconego dochodu. W porównaniu do opodatkowania zgodnie z zasadami klasycznymi podatek byłby mniejszy o jedną czwartą, w tym przypadku o 62 900 zł. W kontekście fiskalnym opodatkowanie estońskim CIT jest korzystniejsze dla podatników z powodu nie tylko braku opodatkowania zysków na bieżąco, ale także niższego obciążenia wypłacanych dywidend.

Wariant III. Ukryta dywidenda: Gdyby w podanym przykładzie założyć, że spółka z ograniczoną odpowiedzialnością wynajmuje od wspólnika halę magazynową za 1 mln zł rocznie, przychody i koszty spółki wynosiłyby po 5 mln zł, a spółka nie odnotowałaby żadnych dochodów. Wspólnik osiągnąłby jednak dochód z wynajmu hali magazynowej. Postanowił on rozliczać się na zasadach ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, ponieważ wszelkie koszty utrzymania hali i tak były po stronie spółki. Zapłacony ryczałt wyniósłby w tym wypadku 121 000 zł. Wynajęcie hali zamiast wniesienia jej do spółki pozwoliło na zaoszczędzenie 141 900 zł w porównaniu do sytuacji wyjściowej w ramach rozliczenia spółki według zasad klasycznych lub 79 000 zł w ramach rozliczenia w systemie estońskim. W wyniku zmian, które wejdą w życie w 2022 r., sytuacja opisana w wariantcie III może zostać zakwalifikowana jako wypłata ukrytej dywidendy. Spowodowałoby to konieczność wyłączenia z kosztów uzyskania przychodów 1 mln zł zapłaconego wspólnikowi za wynajem hali, a tym samym podatek dochodowy od osób prawnych wyniósłby 90 000 zł. Łącznie z ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych podatek do zapłaty wyniósłby w takim przypadku 211 000 zł, czyli 11 000 zł więcej niż w ramach estońskiego CIT.

4. ZMIANY W ROZLICZENIU SKŁADKI ZDROWOTNEJ A ESTOŃSKI CIT

W projekcie zmian legislacyjnych realizujących postulatów tzw. Polskiego Ładu¹² przewiduje się nowe rozwiązania w zakresie rozliczeń podatkowo-składkowych przedsiębiorców. Daleko idące skutki ma reforma klina podatkowego, polegająca na podniesieniu kwoty wolnej do 30 tys. zł, podniesieniu progu podatkowego do 120 tys. zł oraz zmianie zasad rozliczania składek zdrowotnych. Na tę ostatnią składają się przede wszystkim brak możliwości odliczenia części składki zdrowotnej od podatku oraz rezygnacja z ryczałtowej składki zdrowotnej dla przedsiębiorców, obliczanej od podstawy wymiaru składki równej 75% przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w czwartym kwartale poprzedniego roku. Dla najlepiej zarabiających przedsiębiorców, rozlicza-

jących się według zasad ogólnych opodatkowania dochodów, czyli według skali podatkowej lub według stawki 19%, nowe rozwiązania mogą stanowić przyczynek do zmiany formy opodatkowania na ryczałt od przychodów ewidencjonowanych lub przekształcenia działalności w formę korporacyjną, co oznacza opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób prawnych – na zasadach klasycznych albo estońskich.

Bez względu na kwestię formy korporacyjnej – już teraz duża część jednoosobowych działalności gospodarczych spełnia wszystkie kryteria wyboru estońskiego CIT. Dla wielu z około 2 mln osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zmiany przewidziane w Polskim Ładzie, w zakresie zarówno reformy klina podatkowego, jak i szerszego otwarcia estońskiego CIT, mogą stanowić impuls do przekształcenia przedsiębiorstwa w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Tego typu działań można się spodziewać, gdy porówna się udział poszczególnych form prawnych prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce i w Estonii¹³. W Polsce wśród podmiotów gospodarczych 85,78% stanowią jednoosobowe działalności gospodarcze osób fizycznych, tymczasem w Estonii aż 82,74% to spółki kapitałowe¹⁴. Nie jest wykluczone, że grono około 200 tys. obecnie działających spółek kapitałowych może w wyniku zmian powiększyć się o przekształcane jednoosobowe działalności gospodarcze.

Przykład 2. Porównanie obciążeń podatkowo-składkowych jednoosobowej działalności gospodarczej i jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w stanie prawnym uwzględniającym przywołany wcześniej projekt ustawy

Wariant I. Jednoosobowa działalność gospodarcza przed wejściem w życie Polskiego Ładu: Jan Kowalski prowadzi jednoosobową działalność gospodarczą pod firmą Janex Jan Kowalski. Zatrudnia 10 pracowników; produkuje meble kuchenne. Pan Jan szacuje, że w 2022 r. jego przychody wyniosą 5 mln zł, koszty – 4 mln zł, dochód wyniesie więc 1 mln zł.

Przed zmianami wprowadzonymi Polskim Ładem i po nich obowiązywać będą podobne zasady opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe, chorobowe i Fundusz Pracy. W warunkach 2021 r. wynosiły one odpowiednio: emerytalne – 615,93 zł, rentowe – 252,43 zł, wypadkowe – 52,70 zł, chorobowe – 77,31 zł, Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy – 77,31 zł czyli łącznie 1075,68 zł miesięcznie, (przy czym zauważyć należy, że składki na Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy stanowią koszty uzyskania przychodów). Składka zdrowotna wynosi obecnie 381,81 zł miesięcznie. Łącznie składki opłacone z tytułu prowadzonej przez pana Kowalskiego działalności to 1457,49 zł miesięcznie, czyli w skali roku około 1,75% dochodu. Składki na ZUS odliczane są od dochodu, o ile nie zostały zaliczone w koszty. Po odliczeniu od dochodu pozostaje do opodatkowania 988 020 zł, co daje 187 724 zł podatku.

Przed zmianami wprowadzonymi Polskim Ładem przedsiębiorca mógł odliczyć od podatku 7,75% podstawy wymiaru składki zdrowotnej, czyli 328,78 zł miesięcznie. Po odliczeniu składki zdrowotnej podatek wyniósłby więc 183 778 zł.

Po zmianach składka zdrowotna ma wynosić 4,9% realnego dochodu pomniejszonego o składki ZUS, czyli w oma-

wianym przykładzie będzie to 48 412,92 zł. Zapłacona składka nie będzie odliczana od podatku ani od dochodu.

Całościowe obciążenia z tytułu prowadzonej działalności przed wejściem w życie Polskiego Ładu wynoszą więc 183 778 zł + 17 489,88 zł = **201 267,88 zł**. Po zmianach obciążenie wyniosłoby 187 724 zł podatku + 61 321,08 zł składek = **249 045,08 zł**.

Wariant II. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością przed wejściem w życie Polskiego Ładu: W przypadku przekształcenia jednoosobowej działalności gospodarczej pana Jana w jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością rozliczenia mogłyby wyglądać następująco. Dochód spółki wyniósłby, tak jak w przypadku jednoosobowej działalności gospodarczej, 1 mln zł. Stawka podatku dochodowego od osób prawnych wynosi 9%, czyli podatek to 90 tys. zł. W przypadku decyzji o wypłaceniu zysku netto należny podatek dochodowy od osób fizycznych od dywidendy wyniesie 172 900 zł. Łączne obciążenie z tytułu opodatkowania dochodów spółki i wspólnika to 262 900 zł. Ponadto wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością podlega ubezpieczeniom społecznym podobnie jak osoba fizyczna prowadząca jednoosobową działalność gospodarczą. Z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i składki zdrowotnej pan Jan zapłaci więc także 17 489,88 zł, z tym że w przypadku prowadzenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i wypłaty dywidendy nie ma możliwości odliczenia tych składek od dochodu czy podatku spółki bądź wspólnika. W obecnym stanie prawnym, w porównaniu z jednoosobową działalnością gospodarczą, łączne obciążenie podatkowe i składkowe jest znacznie wyższe w przypadku prowadzenia działalności w formie korporacyjnej.

Wariant III. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością po wejściu w życie Polskiego Ładu rozliczająca się na zasadach ogólnych: Polski Ład nie przewiduje znaczących zmian w zakresie oskładkowania wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. W ich przypadku podstawa wymiaru składki zdrowotnej wynosić będzie nie 75%, a 100% przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw. Według danych za 2021 r. roczna składka zdrowotna wzrosła by z 4581,72 zł do 6109,08 zł. Łączne obciążenie spółki i wspólnika wzrosłoby więc jedynie o różnicę w składce zdrowotnej, czyli o 1527,36 zł, co daje 281 917,24 zł podatku i składek ponoszonych przez spółkę i wspólnika. Jest to o 32 872,16 zł więcej niż w przypadku jednoosobowej działalności gospodarczej w warunkach po wejściu w życie Polskiego Ładu. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością to także obowiązek prowadzenia pełnej księgowości oraz opłaty związane z obsługą prawną i rejestrową spółki, co w pewnym stopniu wpływa na ostateczne koszty prowadzenia działalności.

Wariant IV. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością po wejściu w życie Polskiego Ładu rozliczająca się na zasadach estońskiego CIT: Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może jednak podjąć decyzję o przejściu na estoński CIT. Ten sposób opodatkowania daje możliwość reinwestycji całego dochodu bez podatku. W przypadku decyzji o wypłacie całości dochodu w formie dywidendy należny podatek dochodowy od osób fizycznych i od osób prawnych wyniesie natomiast łącznie w sytuacji pana Jana 200 000 zł, co zostało wykazane w poprzednim przykładzie. Wraz ze

składkami na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne spółka i pan Jan zapłaciliby 219 017,24 zł. To aż o 30 027,84 zł mniej niż w przypadku rozliczenia w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej w warunkach po wejściu w życie Polskiego Ładu, nawet biorąc pod uwagę koszty prowadzenia spółki kapitałowej. Jest to też niewiele więcej niż w rozliczeniu jednoosobowej działalności gospodarczej przed projektowanymi zmianami. Przykład pokazuje więc, że estoński CIT to zdecydowanie najatrakcyjniejsza forma opodatkowania działalności gospodarczej dla podatników o profilu pana Jana, w szczególności w kontekście planowanej zmiany zasad rozliczenia składki zdrowotnej.

5. PODSUMOWANIE

Estoński CIT to model opodatkowania oparty na koncepcji podatku od przepływów pieniężnych, w którym moment opodatkowania jest przesunięty na moment dystrybucji zysku. W przypadku decyzji o reinwestycji zysku lub zatrzymaniu go w spółce w celu poprawy jej płynności finansowej opodatkowanie nie wystąpi. W przypadku natomiast dystrybucji zysku łączne opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób fizycznych i od osób prawnych wyniesie dla małych podatników od 2022 r. jedynie 20%, a pozostałych 25%, co stanowi bardzo atrakcyjną alternatywę dla jednoosobowej działalności gospodarczej. Od 2022 r. warunki skorzystania z estońskiego CIT zostaną znacznie złagodzone. Zlikwidowane zostaną limit przychodowy oraz konieczność wykazywania minimalnych nakładów inwestycyjnych. Pozostanie jedynie warunek minimalnego zatrudnienia i prostej struktury korporacyjnej. Tak jak w 2021 r. wyłączone pozostaną przedsiębiorstwa finansowe. Pozostanie w systemie estońskim przez 4 lata zagwarantuje faktyczny brak podatku na wejściu z tytułu korekt wyniku podatkowego do wyniku finansowego. W przypadku rezygnacji z systemu estońskiego nie będzie także konieczności zapłaty podatku od zysków zatrzymanych aż do czasu ich faktycznej wypłaty, nawet w okresie opodatkowania według zasad klasycznych. Planowane na 2022 r. zmiany w zasadach rozliczenia składki zdrowotnej przy jednoczesnym poszerzeniu dostępności i zwiększeniu atrakcyjności estońskiego modelu opodatkowania sprawiają, że estoński CIT stanie się w przyszłym roku jeszcze bardziej korzystną formą opodatkowania działalności gospodarczej w Polsce.

Przypisy

- 1 Projekt z dnia 8 września 2021 r. ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 1532, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1532>, dostęp 15.09.2021.
- 2 Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1406 ze zm., dalej: ustawa z dnia 15 lutego 1992 r.
- 3 Szerzej zob. J. Sarnowski, A. Łożykowski, P. Domaszczyńska, *Estoński CIT dla Polski. Potencjał, model wdrożenia i oczekiwane efekty*, Warszawa 2020.
- 4 Ministerstwo Finansów, *Wpływy budżetowe dane za 2020 rok*, <https://www.gov.pl/attachment/6c6eb3b4-54bd-40ec-883b-b467595bcdcb>, dostęp: 13.09.2021.
- 5 A. Prohorovs, *Nodokļu politika – efektīvs rīks Latvijas attīstībai*, „Forbes (Latvijas izdevums)” 2020, Marts, no. 9.

- 6 J. Masso, J. Meriküll, P. Vahter, *Shift from gross profit taxation to distributed profit taxation: Are there effects on firms?*, „Journal of Comparative Economics” 2013, no. 41, s. 1092-1105.
- 7 Uzasadnienie projektu z dnia 10 sierpnia 2020 r. ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw, nr w wykazie prac legislacyjnych: UA5, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12337001>, dostęp: 13.09.2021. Na podstawie tego projektu uchwalono ustawę z dnia 28 listopada 2020 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 2122.
- 8 Zob. E.C. Brown, *Business Income Taxation and Investment Incentives*, w: L.A. Metzler i in., *Income, Employment and Public Policy: Essays in Honor of Alvin H. Hansen*, New York 1948, za: J.M. Mintz, J. Seade, *Cash Flow or Income? The Choice of Base for Company Taxation*, „The World Bank Research Observer” 1991, July, vol. 6, no. 2, s. 177-190.
- 9 Szerzej zob. D. Jegorov, A. Leszczyłowska, A. Łożykowski, *Estoński CIT – lekcje dla Polski*, „Zeszyty mBank – CASE” 2020, nr 163.
- 10 Zob. A. Hazak, *Companies' Financial Decisions Under the Distributed Profit Taxation Regime in Estonia*, „Emerging Markets Finance and Trade” 2009, vol. 45, no. 4.
- 11 Projekt z dnia 8 września 2021 r. ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 1532, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1532>, dostęp 15.09.2021.
- 12 Tamże.
- 13 J. Sarnowski, A. Łożykowski, *Estoński CIT w Polsce – fakty i mity*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2020, nr 8, s. 13-20.
- 14 Dane Głównego Urzędu Statystycznego i Statistikaamet.

Bibliografia

Literatura

- Hazak A., *Companies' Financial Decisions Under the Distributed Profit Taxation Regime in Estonia*, „Emerging Markets Finance and Trade” 2009, vol. 45, no. 4.
- Jegorov D., Leszczyłowska A., Łożykowski A., *Estoński CIT – lekcje dla Polski*, „Zeszyty mBank – CASE” 2020, nr 163.
- Masso J., Meriküll J., Vahter P., *Shift from gross profit taxation to distributed profit taxation: Are there effects on firms?*, „Journal of Comparative Economics” 2013, no. 41.
- Mintz J.M., Seade J., *Cash Flow or Income? The Choice of Base for Company Taxation*, „The World Bank Research Observer” 1991, July, vol. 6, no. 2.
- Prohorovs A., *Nodokļu politika – efektīvs rīks Latvijas attīstībai*, „Forbes (Latvijas izdevums)” 2020, Marts, no. 9.
- Sarnowski J., Łożykowski A., *Estoński CIT w Polsce – fakty i mity*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2020, nr 8.
- Sarnowski J., Łożykowski A., Domaszczyńska P., *Estoński CIT dla Polski. Potencjał, model wdrożenia i oczekiwane efekty*, Warszawa 2020.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1406 ze zm.
- Ustawa z dnia 28 listopada 2020 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 2122.

Inne źródła

- Ministerstwo Finansów, *Wpływy budżetowe dane za 2020 rok*, <https://www.gov.pl/attachment/6c6eb3b4-54bd-40ec-883b-b467595bcdcb>, dostęp: 13.09.2021.
- Projekt z dnia 8 września 2021 r. ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 1532, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1532>, dostęp 15.09.2021.
- Uzasadnienie projektu z dnia 10 sierpnia 2020 r. ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw, nr w wykazie prac legislacyjnych: UA5, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12337001>, dostęp: 13.09.2021.